

Τὸ ἀνέκαθεν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπικρατοῦν ἔθιμον νὰ διατηρῶσιν ἐπὶ μακρὸν νεκρικὰ μνημεῖα ἀποτελούμενα ἐκ πολλῶν λαξευτῶν τάφων (columbaria) εἴτε πρὸς ταφὴν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, εἴτε ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἢ ἄλλην ἐταιρείαν (collegia), ἠκολούθησαν καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Αἱ κατακόμβαι δύνανται ὡσαύτως νὰ διαιρεθῶσιν εἰς οἰκογενειακάς, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ὀνόματα ἐνίων ἐξ αὐτῶν Balbina, Lucina, Pontiana, Maxima, Domitilla, Pre-

Εἰκ. I. Διάγραμμα τῶν κατακομβῶν τῆς Ἁγίας Ἀγνῆς (Schultze) ¹.

textate κτλ., αἵτινες εἶναι καὶ αἱ ἀρχαιότεραι, καὶ εἰς τὰς ἀναλόγους τῆς ἄλλης τῶν ἐθνικῶν κατηγορίας (collegia), αἵτινες βραδύτερον, κατὰ τὴν Γ' ἰδίᾳ ἐκατονταετηρίδα, ἐπεκράτησαν καὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς.

Τὸ πολὺπλοκον δίκτυον τῶν στοῶν ἐν ταῖς κατακόμβαις, ὅπερ νῦν δίδει αὐταῖς ὄψιν λαβυρίνθων, ἐσχηματίσθη βαθμιαίως ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων ἀναγκῶν πρὸς εὐρυνσιν τῶν κοιμητηρίων. Ἡ ἀρχικὴ διάθεσις αὐτῶν ἦτο ἀπλουστάτη· τὸ πρῶτον ἠρκέσθησαν ὀρύσσοντες

¹ Ἡ εἰκὼν αὕτη ὡς καὶ πᾶσαι αἱ κατωτέρω σημειούμεναι διὰ τοῦ ὀνόματος Schultze ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἔργου αὐτοῦ Archäologie der alchristlichen Kunst.